

Nr 651

Av herr Munktell m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 10, med förslag till brottsbalk.

(Lika lydande med motion nr 544 i Första kammaren)

I motion II: 513 till 1961 års riksdag hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsam utredning angående ersättning och formerna för densamma till personer, som anförtros och åtar sig övervakningsuppdrag, samt att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om därav föranledda åtgärder. Därvid anfördes bl. a. följande: Det torde vara uppenbart för envar, att den nu utgående ersättningen av 15 kronor per månad långt ifrån förslår att kompensera de faktiska kostnader, som en övervakare många gånger måste vidkännas. Otviveltigt har också riksskattenämndens anvisningar, enligt vilka denna ersättning är att betrakta som deklara-tions- och skattepliktig, väckt åtskillig irritation. Måhända kan det av principiella skäl anses olämpligt att undandraga arvoden från beskattning i vanlig ordning. För att i viss utsträckning åstadkomma en gottgörelse för de kostnader, som praktiskt taget undantagslöst avsevärt torde överstiga arvodesbeloppet, synes det emellertid böra diskuteras, huruvida icke det vore lämpligt att utöver arvodet av allmänna medel låta utgå *någon form av generell skattefri kostnadsersättning*. Härigenom torde också möjligheter ges att i ökad utsträckning engagera personer, lämpade för övervakningsuppdrag. Det måste slås fast, att övervakningsuppdragen icke är av sådan natur, att de utan vidare kan jämföras med gängse arvodesberättigade uppdrag.

Statsutskottet förklarade sig i sitt utlåtande nr 2/1961 i likhet med motionärerna anse, att de åtgärder som kan bidra till att stimulera de enskilda insatserna inom eftervården är av stort värde. Utskottet var emellertid icke berett att ange vilka vägar som därvid lämpligen borde väljas utan fann det naturligt att överlämna frågan för bedömning av 1956 års eftervårdsutredning.

Med anledning av en annan motion (II: 172/1961), i vilken ifrågasattes skattebefrielse beträffande ersättning till övervakare, uttalade bevillningsutskottet i sitt betänkande nr 43/1961 bl. a., att det måste anses helt stridande mot skatteförmågeprincipen — från vilken vårt inkomstskattesystem utgick — att principiellt befria skattepliktiga inkomster från beskattning på den grund att de utgjordes av ersättningar för ett arbete, som var särskilt angeläget ur det allmännas synpunkt. Utskottet påpekade emellertid, att

de utgifter, som åsamkades övervakarna, givetvis var att betrakta som avdragsgilla kostnader, vilka vid beskattningen fick avräknas från det erhållna arvodet, och ansåg det motiverat, att vad som skulle betraktas som avdragsgillt finge bedömas efter tämligen generösa grunder i beaktande av de svårigheter som ej sällan möter för övervakarna att styrka havda kostnader.

Efter en sammanfattning av vad som sålunda förekommit har 1956 års *eftervårdsutredning* i sitt den 20 oktober 1961 avgivna delbetänkande om rekryteringen av och ersättningen till enskilda personer såsom övervakare (stenc.) närmare utvecklat sin ståndpunkt i berört hänseende och därvid anfört bl. a. följande: Med övervakningsuppdragets fullgörande följer nästan undantagslöst utgifter för övervakaren, vilka kan uppgå till, ja kanske avsevärt överstiga arvodet och för vilka någon gottgörelse ej erhålles av allmänna medel. Det kan gälla resor, telefonsamtal, personliga utlägg för klienten, smärre handlån, som aldrig återbetalas, o. s. v. I likhet med bevillningsutskottet finner utredningen det stridande mot gällande skatteprincip att medge befrielse från beskattning av arvoden av ifrågavarande slag. Avdrag vid beskattningen får givetvis ske för havda kostnader. De speciella förhållanden som är förknippade med övervakningsuppdragen motiverar därvid, att frågan i vad mån de av övervakare uppgivna kostnaderna för uppdragets fullgörande kan anses avdragsgilla bedömas efter tämligen generösa grunder. Det erinras i detta sammanhang om att riksskattenämnden genom cirkulärskrivelse av den 12 juli 1961 till samtliga taxeringsintendenter fäst deras uppmärksamhet på bevillningsutskottets gjorda uttalande härvidlag. Liksom nu i enstaka fall sker bör skyddskonsulenterna även i fortsättningen kunna av medel, som står till deras förfogande, bestrida större utgifter för övervakare, exempelvis resekostnader, som prövas motiverade av uppdraget. Beträffande storleken av det för övervakningen utgående arvodet hävdar utredningen den uppfattningen, att man icke bör införa frikostiga arvoden för övervakningsuppdrag, då detta kunde verka lockande på mindre lämpliga personer att skaffa sig sådana uppdrag. Kännetecknande för en god övervakning är bl. a. att den utföres i en anda av idealitet och socialt intresse. Emellertid har utredningen funnit, att frågan om gottgörelse åt övervakarna för närvarande icke är helt tillfredsställande reglerad. Utredningen föreslår därför — jämte ovan återgivna rekommendationer i kostnadsfrågan — att månadsarvodet å 15 kronor skall kvarstå oförändrat vid övervakning av villkorligt (till skyddstillsyn) dömda, medan arvodet höjs till 25 kronor vid övervakning av villkorligt frigivna och på prov utskrivna från ungdomsfängelse eller förvaring (internering). I de senare fallen är övervakningen regelmässigt mera besvärlig än vid de förra.

Enligt ett av chefen för justitiedepartementet i 1962 års statsverksproposition gjort uttalande överväges för närvarande inom departementet, efter avslutad remissbehandling, eftervårdsutredningens förslag om bl. a. en

höjning av vissa arvoden för övervakare (bil. 4: Justitiedepartementet, s. 124—125). Departementschefen utgår därvid ifrån att — därest riksdagen icke har någon erinran häremot — det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om de ändrade ersättningsgrunder, som må finnas påkallade. Enär medelsåtgången under anslagen för övervakning av villkorligt dömda och tillsyn över villkorligt frigivna m. fl. med hänsyn till det anförda icke närmare kunnat beräknas, har departementschefen förordat av fångvårdsstyrelsen föreslagna uppskrivningar av de två anslagen med 200 000 respektive 150 000 kronor till 2 600 000 respektive 600 000 kronor.

Med anledning av vad som sålunda förekommit får vi framföra följande synpunkter och förslag.

Det synes oss i och för sig vara en riktig utgångspunkt att ett övervakningsuppdrag skall utföras i en anda av idealitet och socialt intresse. Vi ansluter oss också helt till eftervårdsutredningens uppfattning, att alltför frikostiga arvoden för övervakningsuppdrag kan få de av utredningen antydda följderna. Vi är till yttermera visso helt införstådda med gällande skatteprincip enligt vilken befrielse från beskattning icke kan ske för arvoden av ifrågavarande slag. Den av utredningen och bevillningsutskottet anvisade möjligheten att vid beskattningen göra avdrag från arvodet för havda kostnader synes oss dock mindre välbetänkt. För oss framstår arvodet icke som en ersättning för nedlagt arbete utan fastmer som en ersättning av mera symbolisk och uppmuntrande natur, dessutom i någon mån som ersättning för tidsspillan. Denna inställning låter sig dock knappast förena med ett system enligt vilket man från arvodet vid beskattningen gör avdrag för havda kostnader, då ju arvodet icke är inkomst i vanlig mening och då det knappast kan påstås, att de utlägg övervakaren haft, utgör kostnader för inkomstens förvärvande. Arvodet bör alltså ses som en särskild post i förhållande till de kostnader övervakaren haft. Detta framstår som uppenbart med tanke på det av eftervårdsutredningen åberopade förhållandet, att med övervakningsuppdragets fullgörande nästan undantagslöst följer utgifter för övervakaren, vilka kan uppgå till, ja kanske avsevärt överstiga arvodet. I detta läge är enligt vår mening det mest ändamålsenliga att till övervakaren utbetala dels arvode, dels ersättning för de kostnader han haft. Kostnadsersättningen, som icke bör inskränkas till utlägg för resor utan omfatta även andra reella kostnader, bör bestämmas efter samma generösa princip som eftervårdsutredningen och bevillningsutskottet förordat beträffande den alternativa avdragsmöjligheten vid beskattning. Nu avsedd ersättning, som skall vara fri från skatt, bör utbetalas av skyddskonsulenterna av medel, som ställes till deras förfogande. Eftersom det av departementschefen ovan från statsverkspropositionen återgivna uttalandet beträffande Kungl. Maj:ts befattning med frågan om de ändrade ersättningsgrunderna ej synes täcka det av oss förordade ersättningsssystemet, får vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 10 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte som sin mening uttala, att ersättning till övervakare skall utgå med såväl arvode som full ersättning för de kostnader som varit förknippade med övervakningsuppdragets utförande.

Stockholm den 13 februari 1962

Henrik Munktell

Carl Eric Hedén

Sten Källenius

Erik Magnusson

Eva Karlsson

Lennart Stiernstedt

i Tumhult

Astrid Kristensson

Karin Wetterström